Майнка Марсель Курт
здобувач кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

Mainka Marcel Kurt
Postgraduate Student at Department of Business Economics
and Information Technology
Lviv University of Business and Law

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК»

Майнка М.К. Теоретичні аспекти визначення поняття «інноваційний розвиток». Забезпечення інноваційного розвитку на будь-якому рівні потребує удосконалення інфраструктури ринку, в тому числі інноваційної інфраструктури, яка є компонентом національної інноваційної системи. Досліджуючи проблеми інноваційного розвитку в Україні, аргументовано доводимо, що сьогодні Україна залишилася далеко позаду світових лідерів інноваційного розвитку. Важливою умовою забезпечення практичної реалізації чинної стратегії інноваційного розвитку є посилення державного управління інноваційним розвитком. У статті виділено ознаки, які є цілісною системою факторів, що відображають причинно-наслідкові зв'язки у явищі «інноваційний розвиток». Визначено інші ознаки цього поняття, які доцільно трактувати як надбудову до вказаних основних, фундаментальних ознак. Їх ідентифікування необхідне для уточнення видів інноваційного розвитку.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна інфраструктура, системний підхід, креативні можливості працівників, інноваційний потенціал.

Майнка М.К. Теоретические аспекты определения понятия «инновационное развитие». Обеспечение инновационного развития на любом уровне требует усовершенствования инфраструктуры рынка, в том числе инновационной инфраструктуры, которая является компонентом национальной инновационной системы. Исследуя проблемы инновационного развития в Украине, аргументированно доказываем, что сегодня Украина осталась далеко позади мировых лидеров инновационного развития. Важным условием обеспечения практической реализации действующей стратегии инновационного развития является усиление государственного управления инновационным развитием. В статье выделены признаки, которые являются целостной системой факторов, отражающих причинно-следственные связи в явлении «инновационное развитие». Определены другие признаки данного понятия, которые целесообразно трактовать как надстройку к указанным основным, фундаментальным признакам. Их идентификация необходима для уточнения видов инновационного развития.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационная инфраструктура, системный подход, креативные возможности работников, инновационный потенциал.

Mainka Marcel Kurt. Theoretical aspects of defining the concept of innovative development. Ensuring innovation development at any level is the improvement of market infrastructure, including innovation infrastructure, which is a component of the national innovation system. Examining the problems of innovative development in Ukraine, we argue that today Ukraine is far behind the world leaders in innovative development. An important condition for ensuring the practical implementation of the current strategy of innovative development is the strengthening of public administration of innovative development. The article highlights the features that are a holistic system of factors that reflect the causal links in the phenomenon of “innovative development”. Other features of this concept are determined, which should be interpreted as a superstructure to these basic, fundamental features. Their identification is necessary to clarify the types of innovative development. Based on the studied literature sources, the concept of “innovative development” is used at the level of macro-, meso- and microeconomics, as well as at the level of the world economy, so it requires clarification of the essential features of this concept, which are characteristic of it. The general, fundamental features that are characteristic of innovative development at any level include the following: the presence of changes of a qualitative nature; the presence of an increase in innovation potential; the presence of creative and active subjects, under the influence of which there is an increase in innovation potential and its transformation into changes of a qualitative nature. Thus, innovative development is a phenomenon of qualitative changes that occur due to the influence of creative and active actors on the growth and use of innovation potential. In this case, the key feature of innovative development is creative and active subjects, because without them it is impossible to create creative and innovative initiatives and realize the innovative potential. Creative-active subjects are a component of innovation potential, so it is allegedly superfluous to single them out as an independent sign of innovative development.

Key words: innovative development, innovative infrastructure, system approach, creative possibilities of employees, innovative potential.

Постановка проблеми. Забезпечення інноваційного розвитку на будь-якому рівні вимагає удосконалення інфраструктури ринку, в тому числі інноваційної інфраструктури, яка є компонентом національної інноваційної системи. Досліджуючи проблеми інноваційного розвитку в Україні, аргументовано доводимо, що сьогодні Україна залишилася далеко позаду світових лідерів інноваційного розвитку. Важливою умовою забезпечення практичної реалізації чинної стратегії інноваційного розвитку є посилення державного управління інноваційним розвитком. Для успішного інноваційного розвитку потрібно визначити ознаки, які є цілісною системою факторів, що відображають причинно-наслідкові зв'язки у явищі «інноваційний розвиток».

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Питанню визначення рівня інноваційного розвитку підприємств присвячено велику кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Однак, на нашу думку, для об'єктивного розгляду теоретичних та практичних поглядів щодо оцінювання інноваційного розвитку досліджують проблеми на макро- (А. Колеватова та А. Коваленко, С. Геращенко та В. Чорнобаєв, Л. Козак та О. Федорук, Т. Марченко, С. Соколюк, Ю. Грудцина, В. Волощук, А. Ворона, М. Бліхар, В. Ватрас, В. Мельниченко), мезо- (Н. Куцай, Н. Рудь, О. Захарова та І. Барбанова, М. Добранська, В. Лагодієнко та Л. Торішня, Г. Мельниченко та С. Білоус); мікрорівні (О. Овсянюк-Бердідина, М. Зось-Кіор, О. та Мірошніченко, В. Прохорова, О. Божанова, А. Проценко, Г. Волобуєв, В. Семенова, В. Волощук, Ю. Волощук та О. Іванишин, Н. Кашена, М. Бердар); а також на рівні світової економіки (В. Дергачова та В. Голюк, Ю. Ізмайлов, Д. Знотіна та Г. Пірій, Т. Сіташ, А. Бурляй, О. Бурляй, І. Смертенюк та К. Леонід, Н. Вецепур). Водночас для успішного інноваційного розвитку потрібно визначити ознаки, які є цілісною системою факторів, що відображають причинно-наслідкові зв'язки у явищі «інноваційний розвиток», які нині повною мірою не досліджено.

Формування завдання дослідження. Метою статті є формування ознак, які стануть єдиною цілісною системою, що сформуєть причинно-наслідкові зв'язки під час дослідження такого явища, як «інноваційний розвиток».

Виклад основного матеріалу дослідження. Часто поняття «інноваційний розвиток» розглядається і на рівні окремих видів економічної діяльності. Серед предметів досліджень слід виділити: проблеми інноваційного розвитку; інструменти (методи), механізми та моделі забезпечення інноваційного розвитку; програми, плани, моделі, вектори, пріоритети, сценарії і стратегії інноваційного розвитку; факторні умови забезпечення інноваційного розвитку; моніторинг та оцінювання сучасного стану інноваційного розвитку, його прогнозування та побудову трендів.

А. Колеватова й А. Коваленко, досліджуючи проблеми інноваційного розвитку в Україні, аргументовано доводять, що сьогодні Україна залишилася далеко позаду світових лідерів інноваційного розвитку. На думку авторів, «основним фактором, що стримує інноваційну діяльність, є відсутність коштів для фінансування інноваційних змін через низький ступінь зацікавленості економічних суб'єктів в інвестуванні капіталу в

інноваційні процеси. Держава не може постійно лише субсидувати. Необхідним є масове залучення приватного та банківського капіталу до кредитування, інвестування новітніх досліджень та їх упровадження» [1]. Цю позицію підтримує А. Ворона, яка зазначає, що «одним із факторів, що гальмують активізацію інноватизації національної економіки, є особиста незацікавленість елементів ринку та підприємців у проведенні інноваційної діяльності, спричинена відсутністю стандартизованої системи оцінки об'єктів інтелектуальної власності та, як наслідок, особиста незацікавленість суб'єктів господарювання інвестувати кошти у довгострокові інноваційні проекти» [2]. С. Геращенко та В. Чорнобаєв слушно стверджують, що «першочерговим завданням держави є стимулювання інноваційного інвестування. Держава має зосередитися на формуванні мотиваційних механізмів інноваційної діяльності. У вирішенні цієї проблеми вирішальну роль має відігравати формування сприятливого інноваційного клімату» [3].

М. Бліхар, В. Ватрас, В. Мельниченко, О. Подра та Г. Анікіна також погоджуються із позицією А. Колеватою і А. Коваленко, але в частині недостатності фінансування наукової сфери і проектів, спрямованих на підтримку інноваційно-активних суб'єктів господарювання. Так, дослідники зазначають, що «в Україні спостерігаються негативні тенденції розвитку науки, що спричинені значним скороченням фінансування науки, падінням престижності наукової праці в суспільстві, значними обсягами еміграції перспективних висококваліфікованих науковців унаслідок недостатнього матеріального стимулювання, фізичним і моральним зношенням науковотехнічної бази, відсутністю стратегії інноваційного розвитку, підтримки та розуміння з боку уряду, недосконалістю нормативно-правового регулювання» [4]. А. Колеватова й А. Коваленко, аналізуючи причини стану справ, що склався, переконані, що однією з основних причин проблеми є відсутність організаційно-економічних механізмів інвестування масштабних технологічних змін. Дослідники пропонують для виправлення ситуації вжити заходів, спрямованих на «посилення конкурентоспроможності сектору наукових досліджень і розробок, забезпечення його інтеграції в Європейський дослідницький простір; підвищення ефективності бюджетного фінансування наукової та інноваційної сфери; спрямування вітчизняного науково-технічного потенціалу на забезпечення потреб інноваційного розвитку економіки України та організацію виробництва високотехнологічної продукції; підвищення ефективності національної інноваційної системи» [1]. Як доповнення пропозицій вказаних авторів слід навести також рекомендації М. Бліхар, В. Ватрас, В. Мельниченко, О. Подра та Г. Анікіна, які аргументовано доводять, що «необхідно проводити термінові надзвичайні заходи для підтримки науки, щоб забезпечити її відродження, а не виживання. А це означає розроблення та реалізацію стратегії інноваційного розвитку, вдосконалення існуючої нормативно-правової бази, запровадження фінансових та податково-кредитних інструментів для фінансування наукової сфери» [4]. І. Крейдич, А. Белова та Г. Олійник, загалом підтримуючи бачення вищенаведених авторів, переконані, що вирішення проблеми інноваційного розвитку в Україні, окрім того, що вже зазначено вище, вимагає також «кластеризації сучасних виробничих підпри-

емств; ідентифікації їх вимірювань із розмежуванням та групуванням специфічних функцій корелятивів щодо впровадження ефективної технології інноваційного розвитку промислового сектору, збільшенням та використанням інноваційного потенціалу в системі координат виробничого комплексу» [5]. Автори довели, що виконання саме цих умов дасть змогу набуту вітчизняній промисловості ознак інноваційності. На думку авторів, нині курс України на інноваційний розвиток є не більш як декларацією. На підтвердження цієї тези О. Колішчук наголошує на тому, що «затверджена Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року має кілька недоліків і не є систематизованою. Добре розроблена стратегія інноваційного економічного розвитку залежить від того, чи зможе Україна найближчим часом реалізувати свій промисловий потенціал та ефективно використовувати наявні робочі та фінансові ресурси» [6]. На думку автора, причина декларативності стратегії полягає у тому, що вона не підкріплена конкретними механізмами системного застосування методів забезпечення інноваційного розвитку. З цього приводу О. Овсянюк-Бердадіна зауважує, що «вибір інструментів і засобів, які використовуються для забезпечення інноваційного розвитку, набуває особливого значення, підвищуючи ціну економічних і соціальних наслідків рішень і дій, що ухвалюються для їх реалізації» [7]. Як ефективний механізм практичної реалізації стратегії інноваційного розвитку деякі автори пропонують державно-приватне партнерство. Так, М. Добрянська, В. Лагодієнко та Л. Торішня переконані, що цей механізм здатен суттєво удосконалити існуючу організаційну структуру управління інноваційним розвитком. Зазначені автори стверджують, що «використання механізму державно-приватного партнерства забезпечить подолання суперечностей між державними та приватними інтересами і створить підґрунтя для залучення знань і досвіду управління» [8]. Підтримуючи цю позицію, Л. Васильєва доводить, що важливою умовою забезпечення

практичної реалізації чинної стратегії інноваційного розвитку є посилення державного управління інноваційним розвитком. Дослідниця пропонує виконати це завдання шляхом реалізації низки взаємопов'язаних заходів, а саме «зосередження в одному державному органі управління інноваційним процесом, який має скоординувати дії всіх органів виконавчої влади щодо здійснення державної політики в аграрному секторі, визначення необхідних для цього фінансових, матеріальних, інформаційних та інших ресурсів; створення механізмів державного стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання, а також застосування запобіжних заходів щодо випуску застарілої продукції та використання неефективних ресурсо- й енергоємних та екологічно небезпечних технологій; удосконалення правової бази для розвитку інноваційно-інвестиційних процесів, створення реально діючих механізмів, які забезпечать суворе дотримання законодавства, усунення неузгодженості законів України, приведення у відповідність до законів підзаконних актів органів державної влади; поширення міжнародного інноваційного співробітництва, стимулювання участі суб'єктів науково-технічної та інноваційної діяльності у міжнародній кооперації, інтеграції України в науково-технічний та інноваційний простори країн Європи тощо» [9].

Висновки. Ціла низка дослідників, на відміну від авторів, праці яких розглядалися вище, розглядають проблеми інноваційного розвитку не з позиції системного або структурного підходу, а базуються виключно на кількісному та динамічному підходах. Особливістю цих досліджень є кількісний вимір причинно-наслідкових зв'язків в інноваційній сфері України. Виділені вище ознаки є цілісною системою факторів, які відображають причинно-наслідкові зв'язки у явищі «інноваційний розвиток». Інші ознаки цього поняття доцільно трактувати як надбудову до вказаних основних, фундаментальних ознак. Їх ідентифікування необхідне для уточнення видів інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Колєватова, А.В та Коваленко, А.С. (2019). Проблеми розвитку наукової та інноваційної діяльності в Україні, основні шляхи їх подолання. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Вип. 23, № 1, С. 130–134.
2. Ворона, А.В. (2020). Інноваційна активність підприємств як перспектива розвитку національної економіки України. Ефективна економіка, № 3.
3. Геращенко, С.О. та Чорнобаєв, В. В. (2020). Інституціональні чинники розвитку інноваційного підприємництва в Україні. Економічний вісник Національного гірничого університету, № 2, С. 30–36.
4. Blikhar, M., Vatrás, V., Melnychenko, B., Podra, O. & Anikina G. (2020). Providing of innovative development of Ukraine: economic and legal aspects. Financial and credit activity: problems of theory and practice, vol. 2, no. 33, pp. 412–423.
5. Kreidych, I., Bielova, A., & Olijnyk, G. (2019). Forming the conditions of innovative development of enterprises in the transformation economy. Baltic Journal of Economic Studies, vol 5, no 4, pp. 122–129.
6. Kolishchuk, O. (2020). The Strategy of Innovative Development of Economy of Ukraine till 2030. Trajektoriâ Nauki = Path of Science, vol. 6, no 1, pp. 2001–2007.
7. Овсянюк-Бердадіна, О.Ф. (2015). Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств: реалії та інструменти забезпечення. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет, Т. 19, № 2, С. 117–121.
8. Добрянська, Н.А., Лагодієнко, В.В. та Торішня, Л.А. (2020). Регулювання регіонального інноваційного розвитку. Український журнал прикладної економіки, Т. 5, № 1, С. 263–270.
9. Васильєва, Л.М. (2016). Формування інноваційної моделі розвитку національної економіки. Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, № 1 (39), С. 117–120.

References:

1. Kolevatova A. V., Kovalenko A. S. (2019) Problemy rozvytku naukovoï ta innovatsiynoyi diyalnosti v Ukraini, osnovni shlyakhy yikh podolannya [Problems of development of scientific and innovative activity in Ukraine, the basic ways of their overcoming]. Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu, vol. 23, no. 1, pp. 130-134.

2. Vorona A. V. (2020) Innovatsiyna aktyvnist pidpryyemstv yak perspektyva rozvytku natsionalnoyi ekonomiky Ukrainy [Innovative activity of enterprises as a prospect for the development of the national economy of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 3.
3. Herashchenko S. O., Chornobayev V. V. (2020) Instytutsional'ni chynnyky rozvytku innovatsiynoho pidpryyemnytstva v Ukraini [Institutional factors of development of innovative entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho hirnychoho universytetu*, no. 2, pp. 30-36.
4. Blikhar M., Vatrash V., Melnychenko B., Podra O., Anikina G. (2020) Providing of innovative development of Ukraine: economic and legal aspects. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 2, no. 33, pp. 412-423.
5. Kreidych I., Bielova A., Olijnyk G. (2019) Forming the conditions of innovative development of enterprises in the transformation economy. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 4, pp. 122-129.
6. Kolishchuk O. (2020) The Strategy of Innovative Development of Economy of Ukraine till 2030. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*, vol. 6, no. 1.
7. Ovsyanyuk-Berdadina O. F. (2015) Innovatsiynyy rozvytok vitchyznyanykh pidpryyemstv: realiyi ta instrumenty zabezpechennya [Innovative development of domestic enterprises: realities and tools]. *Ekonomichnyy analiz: zb. nauk. prats Ternopil'skyy natsionalnyy ekonomichnyy universytet*, vol. 19, no. 2, pp. 117-121.
8. Dobryanska N. A., Lahodiyenko V. V., Torishnya L. A. (2020) Rehulyuvannya rehionalnoho innovatsiynoho rozvytku [Regulation of regional innovation development]. *Ukrayinskyy zhurnal prykladnoyi ekonomiky*, vol. 5, no. 1, pp. 263–270.
9. Vasilyeva L. M. (2016) Formuvannya innovatsiynoyi modeli rozvytku natsionalnoyi ekonomiky [Formation of an innovative model of national economy development]. *Visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho aharnoekonomichnoho universytetu*, no. 1 (39), pp. 117-120.